

УДК 332.1(477.72)"2030"

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2413-7391/2021-15-2>

Лозова Л.В.,
аспірантка кафедри географії та екології
Херсонський державний університет
liudmilalozova74@gmail.com
ORCID: 0000-0001-8687-9543

АНАЛІЗ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ХЕРСОНСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ДО 2030 РОКУ

Із 2015 року для зміцнення муніципального сектору України, ефективного демократичного врядування та прискорення економічного розвитку країни було впроваджено проект «ПРО-МІС», який створено за підтримки Міністерства міжнародних справ Канади. Саме цей проект став прототипом сучасних Стратегій розвитку міст та територіальних громад України. Головними його аспектами стали трансформації кожної зі стратегій розвитку, що були спеціально розроблені у відповідності для кожної територіальною громади України. Ключовими цілями розвитку стали: економічний зріст регіону; соціально-політичний захист населення; урбаністичне та демографічне зростання; реформа ринку праці та конкурентоспроможність трудових ресурсів; децентралізація влади.

У статті через призму теорій і концепцій урбаністичного розвитку і в контексті реалізації Цілей сталого розвитку до 2030 року (зокрема, ЦРС 11 «Зробити міста та населенні пункти відкритими, безпечними, стабільними, сучасними») здійснено аналіз Стратегії розвитку Херсонської територіальної громади до 2030 року.

Економічний розвиток регіонів орієнтується на малий та середній бізнес, саме для цього було запроваджено низку реформ, які в себе включають: реформування, оподаткування та прозорість бізнесу, сприяння розвитку та становленню малого та середнього бізнесу в межах регіону. За рахунок отриманих податків з малого та середнього бізнесу кожен із регіонів індивідуально розвиває свою бізнес-інфраструктуру. На прикладі Херсонщини це: реконструкція та удосконалення портових об'єктів, модернізація закладів освіти, об'єктів культурної та історично-природної спадщини, покращення транспортних магістралей, прокладання нового асфальтного покриття, реконструкція причорноморської рекреаційної зони з метою розвитку конкурентоспроможного туризму в регіоні. Обов'язковим пунктом кожного стратегічного плану стала екологічна збалансованість регіону, його соціально-економічна стабільність, підвищення рівня якості життя в регіоні, розвиток партнерських відносин в економічному, торгівельному та культурно-туристичних напрямках

Ключові слова: стратегія, розвиток, місто Херсон, територіальні громади, урбаністика.

Lozova L.V. ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT STRATEGY OF KHERSON CITY TERRITORIAL COMMUNITY UP TO 2030

Since 2015, the PROMIS project, supported by the Ministry of International Affairs of Canada, has been implemented to strengthen Ukraine's municipal sector, effective democratic governance, and accelerate the country's economic development. This project has become a prototype of modern Strategies for the development of cities and territorial communities of Ukraine. Its main aspects were the transformation of each of the development strategies, which were specially developed in accordance with each territorial community of Ukraine. The key development goals were: economic growth of the region; socio-political protection of the population; urban and demographic growth; labor market reform and competitiveness of labor resources; decentralization of power.

The article analyzes the Strategy for the Development of the Kherson Territorial Community until 2030 through the prism of theories and concepts of urban development and in the context of implementing the Sustainable Development Goals until 2030 (in particular, CRS 11 "Make cities and towns open, safe, stable, modern"). The economic development of the regions is focused on small and medium-sized businesses, which is why a number of reforms have been introduced, which include: reform, taxation and business transparency. Promoting the development and formation of small and medium-sized businesses within the region. Due to the received taxes from small and medium business, each of the regions individually develops its business infrastructure. The example of Kherson region is: reconstruction and

improvement of port facilities, modernization of educational institutions, cultural and historical heritage sites, improvement of transport arteries, laying of new asphalt pavement, reconstruction of the Black Sea recreational area to develop competitive tourism in the region. The obligatory point of each strategic plan was the ecological balance of the region and its socio-economic stability. Improving the quality of life in the region. Development of partnerships in economic, trade and cultural and tourist areas

Key words: strategy, development, Kherson city, territorial communities, urban planning.

Постановка проблеми. Трансформаційні процеси в українському суспільстві зумовили запровадження низки заходів для збереження соціально-економічної цілісності регіонів, трудових ресурсів країни, формування безпечного, стабільного, конкурентоспроможного середовища життєдіяльності громад і регіонів. Відповідно до Указу президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» (Стратегія розвитку Херсонської територіальної громади) Херсонська територіальна громада впроваджує та реалізовує «Стратегію розвитку Херсонської територіальної громади 2030 року» (Указ Президента України № 722, 2019). Даний план розвитку передбачає: поліпшення інвестиційного клімату; зростання економіки регіону; розвиток сучасних бізнес-моделей; підвищення туристичної привабливості регіону; покращення умов життя жителів громади; збільшення частки зайнятого населення в третинному секторі економіки. Разом із тим актуальним є дослідження «Стратегії розвитку Херсонської територіальної громади 2030 року» (Указ Президента України № 722, 2019). в контексті світових урбаністичних теорій і відповідності загальносвітових Цілей сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процеси сучасного урбогенезу зумовлені соціальними, економічними та екологічними процесами диспропорційного розвитку міст і спільнот. Стратегія розвитку, будь-якого регіону націлена на забезпечення максимально тривалих та стійких показників для міста у сфері забезпечення: трудовими ресурсами, екологічною стабільністю та дотриманням парадигми сталого розвитку.

Раціональне використання ресурсів міста залежить від забезпечення максимальної економічної ефективності функціонування суб'єктів господарювання міста. У місті має постійно тривати економічне зростання, яке досить

вигідне для жителів міста, оскільки місто – це організм постійного розвитку (Molotch, 1976). У контексті стійкого розвитку регіону було розроблено низку урбаністичних теорій. В основі кожної урбаністичної теорії центральним об'єктом розвитку виступає саме місто. (Udovychenko, Melnychuk, Gnatiuk, 2017). Стратегія сталого розвитку Херсонської територіальної громади створена за принципом найпоширенішої групи урбаністичних теорій. Так званих «теорій соціальної групи». Американський соціолог Харві-Лускін Молоч започаткував «теорію міського менеджменту», де зазначив: щоб забезпечити максимальне економічне зростання об'єктів господарювання, необхідно постійно підтримувати та використовувати наявні природні ресурси міста з мінімалізацією впливу на навколишнє середовище.

Постановка завдання. На основі вищезазначеного **метою роботи** є аналіз «Стратегії розвитку Херсонської територіальної громади 2030 року» в контексті сучасних урбаністичних теорій і концепцій урбаністичного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Стратегія розвитку Херсонської територіальної громади ґрунтується переважно на теоріях соціальної групи, які в собі уособлюють раціональне використання природних та соціально-економічних ресурсів міста залежно від їх ефективності (Резолюція № 70/1).

Сучасна класифікація урбаністичних теорій передбачає їх поділ на три уособленні групи: I група (теорії соціальної групи); II група (теорії, які об'єднані ознакою відтворення ресурсів); III група (теорії побудовані на принципах соціально-еколого-економічної безпеки) (Molotch, 1976). На сучасному етапі стратегія розвитку Херсонської територіальної громади включає в себе такі складові частини: залучення стратегічних інвестицій; розвиток території і зовнішній вигляд міста; розвиток комунальної інфраструктури міста та бізнесу (табл. 1).

Таблиця 1

Систематизація урбаністичних теорій*

Група теорій	Автор теорії їх назва та період виникнення	Короткий зміст теорії
I група Теорії соціальної групи	«Теорії міського менеджменту». Харві-Лускін Молоч	«Рациональне використання природних ресурсів міста залежить від забезпечення максимальної економічної ефективності функціонування суб'єктів господарювання; має відбуватися постійне економічне зростання в місті; використання ресурсів повинне мати мінімальний негативний вплив на природне середовище міста».
	« Теорія агломерацій » А. Маршал, А. Амін.	Основні положення – використання соціально-економічних ресурсів агломерації, які залежать від концентрації кваліфікованої праці, розвитку інфраструктури та географічної близькості. Концентрація кваліфікованої праці уможливить забезпечення достатньої кількості якісних трудових ресурсів, розвиток інфраструктури сприятиме досягненню рівня максимальної зайнятості соціальних ресурсів.
	« Теорія символічної економіки » Ш. Зукін, С. Леш, Д. Уррі, А. Скотт.	Головна мета цієї теорії полягає у підході залучення фахівців зі сфери інноваційних технологій з раціональним використанням природних ресурсів міста.
II група Теорії, які об'єднані ознакою відтворення ресурсів.	« Маркетингова теорія міста » З. Герасимчук	Акцент та маркетингу міста, на діяльності, яка повинна сприяти відтворенню ресурсів без порушення інтересів міст, забезпеченню відтворення всіх використаних ресурсів та адаптації міської структури відтворення до зовнішнього та внутрішнього ринків.
	« Теорія фізіократів » Ф. Кене	Було запроваджено термін «економічний аналіз», що акцентує увагу на необхідності забезпечення процесів відтворення природних ресурсів, за допомогою яких створюють додану вартість за рахунок використання землі.
III група Теорії побудовані на принципах соціально-еколого-економічної безпеки	« Урбанізм як спосіб життя » Л. Вірт	Основним положенням визначено підхід до формування в місті універсальної моделі сприяння безпеці в місті. Дискусійним є бачення міста як екосистеми, тому що місто позначене взаємодією між соціально-еколого-економічними підсистемами. Отже, вони зумовлюють збалансування процесів в економічній, екологічній і соціальній підсистемах.

* Складено за даними (Peter, 2002).

У процесі розробки стратегічних аспектів міста групою фахівців був проведений swot-аналіз міста. Завдяки цьому аналізу вдалося встановити та проаналізувати позитивні риси міста та слабкі сторони, які потребують негайного втручання. Розробити низку заходів для отримання позитивної динаміки розвитку регіону в економічній, соціальній та екологічній сфері (див. табл. 2).

Економічний розвиток будь-якого міста залежить від оптимального перерозподілу внутрішніх ресурсів і залучення зовнішніх інвестицій. Саме на це, якщо дотримуватися стратегії розвитку, має звернути увагу влада місцевого самоврядування. Необхідно проводити активну політику розширення міжнародних зв'язків, результатом якої стануть працюючі підприємства з іноземними інвестиціями. Ста-

ном на 2019 поточний рік іноземні інвестиції вкладено в 102 підприємства міста, найбільш інвестиційно привабливими залишаються підприємства з швидкоокупними видами економічної діяльності (Miskevich, 2020: 81–84).

Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй прийняла Резолюцію 70/1 від 25.09.2015 про «Про перетворення нашого світу: Порядок денний в області сталого розвитку на період 2030 року». Документ містить концепції сімнадцяти Цілей Сталого Розвитку на 2016–2030 роки. Зокрема, однією з ключових стратегій є: «Ціль 11: «Зробити міста та населенні пункти відкритими, безпечними, стабільними, сучасними». Це надасть змогу 54,9% населення планети від загальної кількості 7,7 млрд. осіб змінити умови життя в економічному, соціальному, політичному та куль-

Таблиця 2

Аналіз унікальних особливостей Херсонської територіальної громади*

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> - географічне положення міста (в гирлі Дніпра, на перетині сухопутних і водних шляхів, двох транспортних міжнародних коридорів); - наявність морського і річкового портів, суднобудівних підприємств; - сприятливі природні умови для генерації нетрадиційних видів енергії, термальні води; м'який клімат, великі запаси питної води; - наявні туристичні об'єкти, рекреаційні зони, плавні; - розвиток навколо міста аграрних виробництв, торговельних об'єктів; - відносна політична інертність населення; - сприятлива екологічна ситуація. 	<ul style="list-style-type: none"> - відсутність стратегічної концепції розвитку міста; - низький рівень заробітної плати, нестача кваліфікованих фахівців і брак трудових ресурсів; - слабо розвинута комунальна інфраструктура; - низький рівень послуг ЖКГ; - низький рівень залучення інвестицій, недостатня кількість проведених інвестиційних форумів; - низький рівень розвитку малого і середнього бізнесу (виробничих підприємств); - відсутність програм культурного розвитку
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> - розвиток міжнародних транспортних коридорів; - створення логістичних центрів і центрів управління вантажопотоками; - підвищення питомої ваги вантажоперевезень з використанням водних видів транспорту; - розвиток енергозберігаючі технології; - зростання попиту на сільськогосподарську продукцію; - розвиток переробки місцевої сировини; - зростання попиту на туристичні ресурси регіону, розвиток лікувальних, оздоровчих, рекреаційних баз відпочинку, екологічного туризму, фестивалів. 	<ul style="list-style-type: none"> - демографічна криза, старіння населення; - відсутність нових промислових зон; - відсутність програм культурного розвитку; - залежність від енергоносіїв; - погіршення екологічного стану регіону; - відсутність попиту на туристичні ресурси регіону, розвиток лікувальних, оздоровчих, рекреаційних баз відпочинку, екологічного туризму, фестивалів без необхідного інвестування та модернізації.

* Складено за даними (Стратегія розвитку Херсонської територіальної громади)

турному векторі розвитку» (Указ Президента України «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року № 722, 2019 р).

У межах програми виокремленні головні цілі та завдання. Вони є основою стратегічного розвитку більшість міст України, в тому числі Херсонської територіальної громади. Дані реформи почали впроваджувати в межах територіальних громадах з 2015 року. Тому за деяким критеріям можна прослідкувати як динамічний розвиток, так і, навпаки, відсутність реформування в певних аспектах взагалі (Стратегія розвитку Херсонської територіальної громади)

Доступність та безпека житла. Індекс середньої вартості житла в Україні на 2021 рік становить 472 долари за 1 м². Ціна на первинну нерухомість в Херсонській територіальній громаді в середньому складає 682 долари за 1 м² (ціни коливаються від 473-825 доларів за 1 м²). У 2020 році у Херсонській громаді прийнято в експлуатацію 21,5 тис. м² загальної площі

житла (нове будівництво). Площа прийнятого в експлуатацію житла порівняно з 2019 роком зменшилась у 2,2 рази. Середня вартість житла в Херсонській територіальній громаді, вища ніж по Україні. При тому, що в місті одні з найнижчих заробітних плат в країні. Проекти на нерухомість соціального житла (гуртожитків, соціально доступного житла) не закладено. На жаль, економічне становище міста без підтримки центрального, загальнодержавного фінансування втілити відповідні проекти через відсутність коштів унеможливило. Реформування спостерігається лише в аспекті позик та кредитування (Міністерство розвитку громад та території України (2020)). Про показники опосередкованої вартості спорудження житла за регіонами України).

Громадяни, в тому числі жителі Херсонської територіальної громади, при первинному платежі 20% зможуть брати нерухомість під нижчий відсоток та на довший термін. Таким чином, у 2020 році 47 родин отримали нове

житло. Власниками стали учасники бойових дій у зоні проведення АТО, переселенці з окупованого Донбасу та анексованого Криму. Десять родин скористалися державною програмою «Доступне жило», усі інші придбали нерухомість під 3% річних, у межах пільгового кредитування. Соціально незахищені групи населення отримуватимуть допомогу від муніципальної влади відповідно до свого соціального «пакету» (Malchukova, Lozova, 2016).

Безпека на дорозі (якісне транспортне покриття, реконструкція автошляхів, доступність, модернізація транспорту). Херсонська територіальна громада посідає сімнадцяте місце за рейтингом найбільш безпечних регіонів за даними Патрульної поліції України (див. рис. 1). Найбільш небезпечним є напрямок з м. Херсон до рекреаційних об'єктів Чорноморського узбережжя. За державною програмою «Велике будівництво» відбувається реконструкція автошляхів, оснащення доріг засобами дорожньої безпеки (світлофорами, дорожніми знаками, роздільними смугами).

За даними Державної служби автомобільних доріг, на період з 2019 по другий квартал 2021 року було модернізовано та прокладено первинних 315 км автошляхів, реконструйовано десять мостів. Ремонтні роботи автошляхів та інфраструктури регіону відбуваються за проектом «Велике будівництво» та чітко прописані в Стратегії розвитку Херсонської територіальної громади. Усі будівельні роботи виконуються в чіткості до термінів, прописаних у стратегії розвитку. До 2030 року на Хер-

сонщині модернізують до 85% наявних автошляхів та в межах первинних територіальних громад прокладуть більше 200 км первинних автошляхів (Стратегія розвитку Херсонської територіальної громади).

У межах Херсонської територіальної громади міський транспорт переставлений тролейбусами, які почали працювати з 1960 року та автобусами перші з яких з'явилися в 1927 році. Вартість проїзду на міський транспорт в центрі Херсонської територіальної громади в місті Херсон за останні десять років відповідно до зростання заробітних плат дорожчала. Найбільш відчутно подорожчання квитків на автомобільний транспорт в середньому на 2 гривні відчули користувачі автобусів, це безумовно пов'язано з підвищенням цін на паливо. Проїзд на тролейбусі в середньому підіймався щорічно на 25-50 копійок. Незважаючи на зростання вартості квитка, в місті найдешевший міський транспорт в Україні. Чудовою ініціативою було б впровадження в місті лише тролейбусів. Це б сприяло зменшенню кількості вихлопних газів, що чудово вплине на екологічний клімат міста.

Окрім пасажироперевезень, транспортна інфраструктура активно задіяна для вантажообігу. Через Херсонську територіальну громаду проходять магістралеві сполучення **державного та регіонального значення**. Функціонують річковий та морський порти. Сприятлива логістика дає змогу розвитку вантажообігу, який значно скоротився порівняно з попередніми роками внаслідок пандемії: самоізоляція міст, стагнації бізнесу в країні.

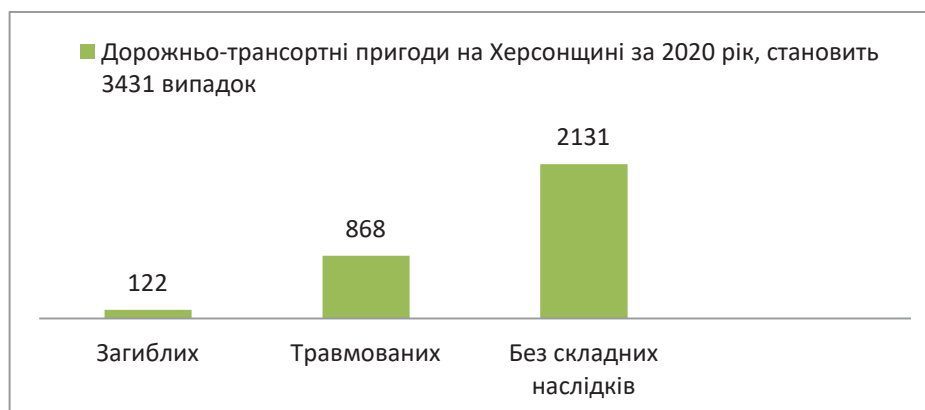
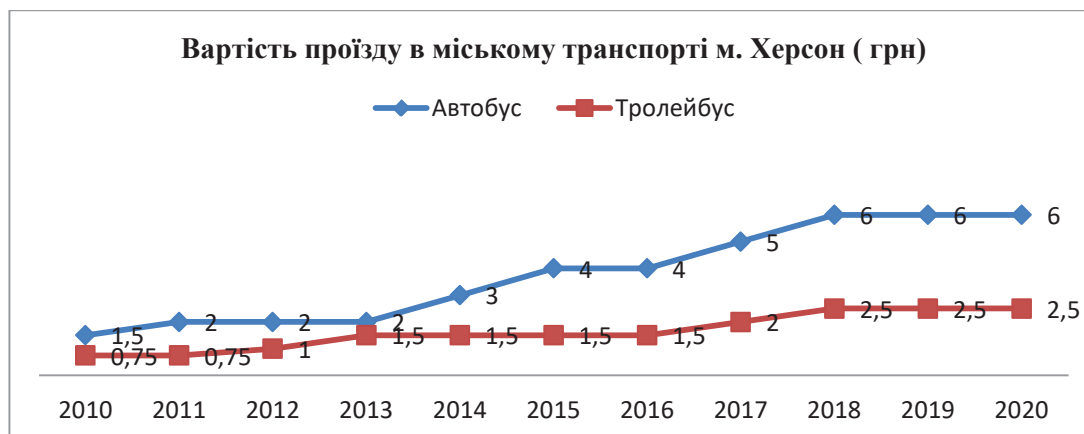

Рис. 1. Дорожньо-транспортні пригоди в межах Херсонської територіальної громади за 2020 рік.

Складено автором за (Вишневіська, 2019).

Рис. 2. Динаміка зростання цін на проїзд в м. Херсон в період з 2010–2020 років.

Складено автором за (Вишнеvsька, 2019).

Таблиця 3

Загальний обсяг перевезень в м. Херсон за звітний період 2019–2020 роки*

Критерії	2019 рік	2020 рік
Перевезено пасажирів (всім видами транспорту, окрім повітряного)	53,4 млн пасажирів	46 млн пасажирів
Перевезено вантажів (загальний показник)	1128,1 тис т	823,7 тис т
Вантажообіг (загальний показник)	392,7 млн ткм	311,5 млн ткм
У відсотковій структурі	За 2020 рік	
Автомобільний транспорт	49,2%	
Морський транспорт	12,9%	
Річковий транспорт	16,6%	
Інші	19,5%	

*Складено автором за (Стратегія розвитку Херсонської територіальної громади)

Економічна безпека населення (збільшення заробітної плати, кількості робочих місць, страхування). За 2020 рік у межах Херсонської територіальної громади середньомісячна номінальна заробітна плата становить 8850 грн, майже вдвічі вища за мінімальну заробітну плату по Україні 4723 грн. Найбільш оплачуваними в економіці були працівники фінансової та страхової діяльності, державного управління й оборони. Середньомісячна заробітна плата в Україні 10239 грн. Тобто кожен мешканець громади, який отримує середню заробітну плату, не досягає середньо державного показника. За умов загально державних цін на: пальне, продукти харчування, комунальні послуги. У стратегії розвитку прописане зростання заробітних плат у межах регіону,

збільшення кількості робочих місць за рахунок розвитку малого та середнього бізнесу (Безробіття в Україні. Міністерство економіки України)

Офіційних безробітних в 2020 році в Україні зафіксовано 456 тисяч осіб. У Херсонській територіальної громади за 2020 рік було офіційно зареєстровано 12,2 тисячі безробітних, з них 50,2% – жінки, 31,9% – молодь у віці до 35 років. Показники безробітних збільшилися порівняно з минулим роком на 26%. Такий високий показник збільшення безробітних зумовлений загальною світовою кризою внаслідок пандемії. Оскільки в пріоритеті залишилися потреби саме гендерно-чоловічих професій та наявний професійний досвід (Вишнеvsька, 2020, Міскевич, 2020).

Тренди урбаністичного розвитку. Середній рівень урбанізації в Україні на 2020 рік – 69,1%, у розвинутих країнах цей показник – 73%. У межах Херсонської територіальної громади – 68,8%. Громада знаходиться у третій групі урбаністичних міст з показниками нижче середнього. Це зумовлено в першу чергу невеликою кількістю жителів у самій Україні. Станом на 2014 рік у країні проживало 42,6 млн. осіб (без окупованих та анексованих територій). Густота населення складає 74 особи на км² (Miskevich, 2020). У межах громади одні з найнижчих показників густоти населення в Україні – 38,4 особи на км². Кількість наявного населення становить: 1,02 млн осіб, з них 290 тисяч зосереджено в самому місті Херсон (Mezentsev, Provotar, Palchuk, 2020). Зумовлено це не лише демографічними особливостями в регіоні, в першу чергу – кліматичними умовами області, де проживання на певних територія просто неможливе. Щоб відбувався розвиток регіону та збільшувалася частка міських жителів у країні, необхідна реалізація реформ:

- 1) медичної сфери (доступне лікування, висококваліфіковані спеціалісти, якісні ліки);
- 2) економічної сфери (збільшення регіонального ВВП, конкурентна заробітна плата, наявні робочі місця).

Актуальним є питання стосовно формування урбаністичного ядра в центрі з м. Херсон. Оскільки саме м. Херсон є напрямком тяжіння маятникової міграції, яка зумовлена освітніми та соціально-економічними потребами, в першу чергу напрямком «Херсон-Олешки»;

«Херсон-Гола Пристань»; «Херсон-Білозерка». Зумовленість необхідності маятникової міграції між цими населеними пунктами та обласним центром м. Херсон – сприятлива логістична розв'язка та транспортна доступність (Malchykova, Pilipenko, 2017)

Сьогодні в Україні відбувається стрімке скорочення населення, в першу чергу сільського типу. Продовжується вектор руху внутрішньої міграції в напрямку «село-місто».

Збереження історичної, культурної, природної спадщини.

Херсонський регіон є унікальним, зі своєю культурною та історичною спадщиною. У межах регіону наявні природні, історичні, антропогенні об'єкти, які сприяють розвитку туристичної полігамності регіону (табл. 3).

Для збереження та захисту об'єктів культурно-історичної спадщини розроблена програма «Захисту та реконструкції» на 2021–2023 роки, головні завдання якої:

- 1) вивчення, дослідження та паспортизації пам'яток;
- 2) визначення користувачів (власників) та балансоутримувачів пам'яток архітектури та містобудування;
- 3) укладання охоронних договорів на пам'ятки та об'єкти культурної спадщини області з користувачами і балансоутримувачами;
- 4) упровадження та забезпечення введення уніфікованого електронного обліку наявних об'єктів культурної спадщини.

Реалізація програми сприятиме забезпеченню проведення реставрації, консервації,

Таблиця 3

Об'єкти культурно-історичної спадщини Херсонщини*

Пам'ятні об'єкти	Загальна кількість об'єктів	м. Херсон (кіл. об'єктів)	Херсонська область (кіл. об'єктів)
Національного значення	34	18	16
Місцевого значення	5714	2364	3350
Археологічні об'єкти	3417		
<i>національні</i>	32	18	14
<i>місцеві</i>	3385	817	2568
Історичні об'єкти	2259		
<i>національні</i>	3	3	-
<i>місцеві</i>	2256	1112	1144
Монументального мистецтва	72		
<i>національні</i>	3	3	-
<i>місцеві</i>	69	58	11

* Складено автором за (Визначні пам'ятки Херсонщини.2020)

музеєфікації об'єктів культурної спадщини та дозволить популяризувати Херсонщину як туристичний край (Malchikova, Pilipenko, 2017)

Збільшення паркової зони міст. Загальна площа зелених насаджень становить близько 2950 га. На сьогодні на кожного мешканця Херсона припадає 83,5м² озелененої території. Це більше встановлених світових норм. На одного мешканця міста припадає понад, 452 м² зеленої зони передмість. Це в 1,5 рази більше, ніж рекомендовано Всесвітньою організацією охорони здоров'я. У Херсоні також значно краще співвідношення між зеленою зоною і загальною площею міста, вона складає майже 43%. Херсон є одним із найкраще озелених міст України, незважаючи на те, що він розташований на крайньому півдні посушливої, природно безлісої степової зони з несприятливими для зростання дерев і чагарників умовами (Стан зеленої зони Херсонщини, 2020).

На жаль, місто озеленене нерівномірно. У ньому мало масивних паркових насаджень, які найбільш ефективно змінюють мікроклімат окремих мікрорайонів в сприятливий для здоров'я людини бік і добре виконують захисну функцію, очищаючи повітря від полутантів. Це стосується району Центрального ринку, районів, що прилягають до нафтозаводу, Таврійського мікрорайону (Стан зеленої зони Херсонщини, 2020).

Екологічна безпека. Сучасний екологічний стан навколишнього середовища має бути стабілізований, а природоохоронні заходи повинні спрямовуватись на підвищення рівня соціально-економічного розвитку Херсонської області. На шляху до сталого розвитку потребують розв'язання найгостріші екологічні проблеми Херсонської області, зокрема:

- 1) зменшення техногенно-антропогенного тиску на довкілля області;
- 2) відновлення природного середовища регіону;
- 3) забезпечення екологічно безпечних умов життєдіяльності населення.

Для стабілізації екологічного стану навколишнього середовища та зменшення техногенного навантаження в області необхідно здійснити заходи за такими основними напрямками: охорона поверхневих і підземних вод; охорона повітря; охорона земельних ресурсів;

відновлення та збереження зелених насаджень, лісових ресурсів; недопущення забруднення довкілля побутовими та токсичними відходами; впровадження сучасного обладнання для спостереження за станом довкілля; розвиток та розширення територій природно-заповідного фонду; відтворення і охорона рибних запасів та біоресурсів; природоохоронна, просвітницька та виховна діяльність (Департамент екології та природних ресурсів Херсонської обласної державної адміністрації, 2020).

Висновки з проведеного дослідження. Упровадження в регіоні стратегії сталого розвитку зумовлено необхідністю реалізації загальнодержавної стратегії сталого розвитку «України 2020», яка, у свою чергу, зумовлена ухваленням на Саміті ООН розвитку сімнадцяти глобальних Цілей до 2030 року включно. Протягом значної кількості років економіка країни уособлювалася завдяки розвитку енергетики, добуванню паливно-сировинних ресурсів. Затяжна економічна криза, нестабільна політична, військова ситуація зумовили зниження: науково-освітніх ресурсів, науково-технічного, аграрно-промислового потенціалу країни. Збільшили кількість безробітного населення. Проведення на Сході України антитерористичної операції в 2014 році, а потім операції об'єднаних націй призвело до втрати потужного промислового регіону країни, який уособлював Донецьку, Луганську області. Усі вищевказані події, а також анексія Криму, призвели до появи внутрішньо переміщених осіб, біженців, ветеранів, інвалідів війни, безробітних. Безумовно, Херсонська територіальна громада відчула на власній економічній, трудовій, соціальній інфраструктурі наслідки військових дій.

Парадигма, на якій ґрунтується Стратегія сталого розвитку Херсонської територіальної громади, базується на основі світової моделі розвитку всіх країн світу. Аналіз статистичних матеріалів розвитку регіону сьогодні дає можливість систематизувати та прослідкувати динаміку розвитку за ключовими напрямками: економічним, політичним, соціальним, культурним, технологічним, виявити рівень комфортності життя в межах громади. Сьогодні спостерігається сприяння диференціації економіки регіону, але при цьому має місце і низька ефективність активності підприємств. Херсонська область входить до рейтингу регі-

онів із найменшими показниками середньомісячної заробітної плати, з високими показниками безробіття.

Важливим є залучення саме стратегічних інвесторів до місцевої економіки, які забезпечують значні обсяги інвестицій, велику кількість нових робочих місць і показують на власному прикладі інвестиційні переваги міста як привабливого місця для інвестування і розвитку бізнесу. Інвестиційні можливості й наміри міста потребують постійної системної промоції.

У процесі формування інвестиційної політики міста важливо враховувати можливості і переваги міста щодо розвитку транспорту і логістики. Саме у ці сфери місто можна залучити значні обсяги інвестицій. Для успішних інвестиційних процесів дуже важливою складовою частиною також є психологічна підготовка представників бізнесу й населення міста до можливої зміни структури місцевої економіки. Основними умовами використання соціально-еколого-економічних ресурсів є максимальна економічна ефективність функціонування суб'єктів господарювання міста; використання ресурсів з мінімальним впливом на природне середовище міста та агломерації, заміна зовнішніх ресурсів внутрішніми.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Molotch H.R. (1976) *The City as a Growth Machine: Toward a Political Economy of Place*. *American Journal of Sociology*. Obtained from <https://www.jstor.org/stable/2777096?origin=JSTOR-pdf>.
2. Peter H. (2002) *Cities of Tomorrow: An Intellectual History of Urban Planning and Design in the Twentieth Century*. Oxford. URL : <https://etheses.whiterose.ac.uk/3422/1/247231.pdf>.
3. Udovychenko, V., Melnychuk, A., Gnatiuk O., & Ostapenko, P. (2017). *Decentralization reform in Ukraine: assessment of the chosen transformation model*. *European Spatial Research and Policy*. 24(1). P. 23–40.
4. Безробіття в Україні. Міністерство економіки України «Мінфін». URL : <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy>. [Unemployment in Ukraine. Ministry of Economy of Ukraine Ministry of Finance. Obtained from URL : <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy>] (дата звернення: 05.05. 2021).
5. Визначні пам'ятки Херсонщини. Місто України Взято. URL : <https://mistoua.com.ua>. [Sights of Kherson region. City of Ukraine Obtained from <https://mistoua.com.ua>.] (дата звернення: 11.09.2021).
6. Вишневіська О.А. (2020) *Зайнятість населення. Кількість безробітних, 2019 рік : Статистичний щорічник* (Т. 1) Держ. ком. статистики України, упр. статистики населення [Vyshnevskaya O.A. (2020) *Employment. Number of unemployed, 2019: Statistical Yearbook* (Vol. 1) Gos. com. Statistics of Ukraine, upr. population statistics].
7. Вишневіська О.А. (2020) *Зайнятість населення. Кількість безробітних, 2018 рік : Статистичний щорічник* (Т. 1) Держ. ком. статистики України, упр. статистики населення [Vyshnevskaya O.A. (2019) *Employment. Number of unemployed, 2019: Statistical Yearbook* (Vol. 1) Gos. com. Statistics of Ukraine, upr. population statistics].
8. Генеральна Асамблея Організації. Перетворення нашого світу: порядок денний в області сталого розвитку на період (2030). Резолюція № 70/1. [General Assembly of the Organization. Transforming our world: the (2030) for sustainable development: Resolution № 70/1].
9. Департамент екології та природних ресурсів Херсонської обласної державної адміністрації *Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Херсонській області 2020 році*. (2020) URL : <https://mepr.gov.ua/files/docs/Reg.report>. [Department of Ecology and Natural Resources of Kherson Regional State Administration Regional Report on the State of the Environment in Kherson Oblast 2020 Retrieved from URL : <https://mepr.gov.ua/files/docs/Reg.report>] (дата звернення: 21.10.2015).
10. Мезенцев К., Олійник Я., Мезенцева Н. (Ред.). *Урбаністична Україна : в епіцентрі просторових змін*. Київ : «Фенікс». [Mezentsev, J. Oliynyk, N. Mezentseva. (Ed.). *Urban Ukraine: at the epicenter of spatial change*. Kyiv: Phoenix.].
11. Мальчикова Д.С., Пилипенко І.О. (2017) Від «розірваного» простору до метрополізації і субурбанізації: Херсонська міська агломерація у нових вимірах урбогенезу / *Урбаністична Україна: в епіцентрі просторових змін*. Київ: Видавництво «Фенікс». [Malchikova D.S, Pilipenko I.O. (2017) From "torn" space to metropolisation and suburbanization: Kherson urban agglomeration in new dimensions of urbogenesis / *Urban Ukraine: in the epicenter of spatial change*. Kyiv: Phoenix Publishing House].
12. Мальчикова Д.С., Лозова Л.В. (2016) Сучасні внутрішні міграції в Україні: тенденції, проблеми, шляхи вирішення *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: географічні науки* (6), 63–68. [Malchikova D.S, Lozova L.V. (2016) Modern internal migrations in Ukraine: trends, problems, solutions *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Geographical Sciences* (6), 63–68].
13. Мальчикова Д.С., Омельченко Н.В. (2019) Стратегічні напрями та пріоритети урбаністичного розвитку Херсонської області в контексті поліпшення якості життя населення *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: географічні науки* (10). С. 34–41. [Malchikova D.S., Omelchenko N.V. (2019) Strategic directions and priorities of urban development of Kherson region in the context of improving the quality of life of the population *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Geographical Sciences* (10) 34–41].

14. Мезенцев К.В., Провотар Н.І., Пальчук М.В. (2020) Публічні простори через призму партисипативного міського планування – приклад Києва. *Український географічний журнал*. 2(110). С. 30–37. [Mezentsev K.V., Provotar N.I., Palchuk M.V. (2020). Public spaces through the prism of participatory urban planning are an example of Kyiv. *Ukrainian Geographical Journal*. 2 (110). 30–37].

15. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України (2019). Стратегія розвитку Херсонської територіальної громади до 2030 року. URL : <http://www.city.kherson.ua/articles/strategichniy-plan-ekonomichnogo-rozvitku-m-herson>. [Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2019). Strategy for the development of the Kherson territorial community until 2030. Retrieved from URL : <http://www.city.kherson.ua/articles/strategichniy-plan-ekonomichnogo-rozvitku-m-herson>] (дата звернення 10.10.2020).

16. Міністерство розвитку громад та територій України.(2020). Про показники опосередкованої вартості спорудження житла за регіонами України. *Урядовий кур'єр*. [Ministry of Community and Territory Development of Ukraine (2020). On indicators of indirect cost of housing construction by regions of Ukraine. Government courier].

17. Міскевич І.О. (2020). Теорія сталого розвитку агломерацій в контексті економічних теорій та урбаністики. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020.

5(31) 81–84. URL : https://unctad.org/system/files/official-document/ares70d1_ru.pdf [Miskevich I.O. (2020). The theory of sustainable development of agglomerations in the context of economic theories and urban planning. Scientific notes of TNU named after VI Vernadsky. Series: Economics and Management. 2020. 5 (31) 81-84. Retrieved from URL : https://unctad.org/system/files/official-document/ares70d1_ru.pdf] (дата звернення 21.10.2015).

18. Реформи ринку праці. (2020). URL : <https://www.me.gov.ua> [Labor market reforms (2020) 2020 Retrieved from URL : <https://www.me.gov.ua>] (дата звернення 08.10. 2020).

19. Стан зеленої зони Херсонщини. *Екологія Херсонщини* (2020). URL : <https://www.library.kherson.ua> [The state of the green zone of Kherson region. Ecology of Kherson region (2020) Retrieved from URL : <https://www.library.kherson.ua>] (дата звернення 10.10.2020).

20. Указ Президента України (2019). Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року № 722. *Урядовий кур'єр*. [Decree of the President of Ukraine (2019). On the goals of sustainable development of Ukraine for the period up to 2030 № 722. Government courier].

Стаття надійшла до редакції 03.09.2021.

The article was received 03 September 2021.